۲۹نچی. — №29 ۱۳۲٤ سنە. ٤ جمادی اخری. پنچشنبە. ۱۹۰٦ سنە. ۱۳ اییول. ۱ نجی بیت

„Юлдузъ“
ЕЖЕ НЕДѢЛЬНОЕ ИЗДАНІЕ
Цѣна 3 руб. на годъ.
Редакція и Контора:
Казань, Екатерининская улица № 14.
АДРЕСЪ:
Казань, редакція „ЮЛДУЗЪ“
Russie, Kazan, redaction „Julduz“,
Плата за объявленія:
(30) и (20) коп.

یولدز

« یولدز »
(جریدەسینڭ بهاسی برسنە اوچون
(۳) صوم، آلتی آی اوچون
(۱) صوم (٥۰) تیین، دورت
ای اوچون (۱) صومدر.
شاگردلر اوچون برسنەلگی
(۲) صوم وهر آیی (۲۱) تیینلر.
یولدزنڭ ادارە وکتبخانەسی شهر
قزاندە بورنایف مسجدی قارشندە
(١٤) نومرلی خانەدە، هر کون ایرتە
ساعت (۸) دن کوندز ساعت
(۲) یە قدر آچقدر. باشقە وقت
زائر ومشتریلر قبول ایدلمزلر.
محرر وناشری:
احمد هادی مقصودی.

تکراری موجب اولمایان فکری وفنی مقالەلر ممنونیت ایلە قبول ایدلورلر. درج ایدلمەین مقالەلر حقندە جواب ویرلمز واشتکا قبول ایدلمز.

ر نسخەسی ٥)تیینلر. ادبی، فنی، معاشی وسیاسی هفتەلك جریدەء ترکیەدر. اون نسخەسی(۳٥)تیینلر.

۱۳ نچی اییول، شهر قزان.

برهفتەدن بیرلی آولك اولوب گازیتە وسیاست عالمندن آیرلمش ایدم. کیچە قزانغە کیلدم. یولك اوچراغان کشیلرنڭ خبردارلری هر بری دوما طاراتلو خبرینی محزون بر روشك هیچ صورامادیغم حالك افادە وبیان ایتدیلر. نی قیلمق کیرەك؟ نصیب شویلەدر. خدا تعالی کیلەچك دوماغە دوام وثبات نصیب ئەیلەسون. بر هفتە اچنك ادارە خانەمزە بر قوچاق قدر گازیتە طاشلانمشدر.

حاضردە هر برینی اوقومغە فرصت یوقدر. دومانڭ طاراتلووینی باشقە گازیتەلرنیدن کورە طورغانلردر.

مینم فکرمچە بعض صبرسزلرنڭ تدبیرسز سوز وآشغچ حرکتلری سببلی دوما اوتلدی. نی قدر اویولگان بنا وعمارتلر نیگزندن جیمرلدیلر. ایکی اوچ آی دوام ایتسەدە، دوما بیك کوب فائدەلی اشلر قیلاچق ایدی. آخری خیرلی اولسون.

بو دومانڭ حالی بعینە بالالرنڭ «پسییم، پسییم، پرس!» دیگان اوینلرینە اوخشادی.

الوغ مانیفیست

خدانڭ رحمتی سایەسندە بوتون روسیەنڭ مستقل ایمپیراتوری، پولشەنڭ پادشاهی، فینلاندیەنڭ الوغ کنەزی، باشقە وباشقە ولایتلرنڭ حکمداری بولغوچی ایکنچی نیکولای اوزمزنڭ صداقتلی رعیەمزنڭ بارچەسینە اعلان قیلامز:

مملکتمزدە نظاملرنی کامللەو خصوصندە کیگاش قیلور اوچون اوز اختیارمز ایلە خلقدن صایلانغان کشیلرنی دعوت قیلمش ایدك. بز بوندن روسیە اهالیسی اوچون بر فائدەلی اش قیلونی امید ایتکان ایدك. روسیەدە هر خصوصدە تورلی اصلاحات وترتیبات یاصاونی وخلقنی آغارتونی نیت قیلغان ایدك. خصوصا آول خلقینڭ معیشتنی اصلاح قیلو برنچی مقصودمز ایدی.

لکن اش بز کوتکانچە بولوب چقمادی. صایلانوب کیلگان کشیلر نظام کیگاشینی قویوب بزنڭ طرفدن تعیین قیلنغان کشیلرنی تیکشرە باشلادیلر. توب نظاملرنی اوزگارتو کبی اوزلرینە طابشرلماغان اشلرگە قاتشا باشلادیلر. حتی اوز اسملرندن خلقغە یازو طاراتو کبی نظامغە خلاف اشلر قیلا باشلادیلر.

اوشبو سببلردن چووالوب آول خلقی کشی ماللرینی طالی باشلادیلر. تورلیچە نظامغە خلاف اشلر واطاعتسزلکلر قیلورغە طوتندیلر.

عموم رعیەمز آگاه اولسونکە خلقنڭ معیشتنی اصلاح قیلو فقط ترتیب وطنچلق شرطی ایلە گنە ممکن بولادر.

هر کم خبردار بولسونکە نظامغە خلاف اوز بلدکی ایلە اش قیلورغە هیچ کمگە رخصتمز یوقدر. نظامغە قارشی کیلگان کشیلرنی بز بار قوّتمز ایلە اطاعتکە کیترورمز.

حرمتلی وطن ومملکتمزدە نظاملی حکم وحکومت قوّت طابسون اوچون هر بر طوغری فکرلی روس خلقینی اتحاد واتفاقغە دعوت قیلامز.

مملکتمزگە طنچلق نصیب بولسە ایدی. برنچی مقصودمز اولان آول خلقینڭ معیشتنی راحت قیلو خصوصندە بزگە الله تعالی اوزی یاردم ایتسە ایدی.

بو خصوصدە بزنڭ ارادەمز بیك کاملدر. ییرلری آز بولغان آول خلقینە ییر بیرلمی قالماس. لکن بونڭ ایلە کشی ملکینە ضرر کیترلمس.

بو ییر مسئلەسی خصوصندە معقول نظامغە قرار بیرو کیلەچك دومانڭ اشیدر.

بز حاضردە بو دومانی طاراتسەقدە، دوما حقندەغی نظام قالاچقدر. کیلەچك دومانڭ (۱۹۰۷) نچی سنە ۲۰ نچی فیورالدە دعوت قیلناچغی حقندەغی فرمانمزنی سینات محکمەسینە اعلان قیلدق.

خدانڭ رحمتینە صغنوب وروس قومینڭ عقلینە اشانوب امید ایتەمزکە شاید کیلەچك دوما، خلقینڭ احتیاجینە کورە روسیەدە تورلی اصلاحات وتجدیداتنڭ اجرا قیلنووینە سبب بولسە کیرەك.

ای روسیەنڭ طوغری اوغللری، سزنی آتاگز حکمندە اولان پادشاهگز ایزگی وطنمز روسیەنی یاگغارتو وتوزو خصوصندە بر اتفاقدە بولورغە دیملیدر.

امید ایتەمزکە شاید مملکتمزدە فکر واش بهادرلری طابلور وآنلرنڭ اجتهادلری سایەسندە روسیەنڭ شهرت واعتباری ینە ارتور.

پیترگوف. ۹ اییول.

اصل نسخەسینە پادشاه حضرتلرینڭ اوز قولی ایلە (نیکولای) دییوب امضا قیلنمشدر.

مذهبلردن.

بوتون دنیادە حاضردە اوچ یوز میلیون اهل اسلام بارلغی سویلەنەدر. بوندە البتە

بر آز مبالغه بولو احتمال. لکن بیر یوزنده (۲۸۰) میلیون مسلمان بارلغی استاتیتیکه هوسلیلرینڭ حسابی ایله ثابتدر. بونڭ اوستینه آفریقا اورتالرنده‌غی وحشی مسلمانلر اوچون یکرمی میلیون زیاده قیلمق آرتق مبالغه توگلدر

بوقدر مسلمانلر ایکی الوغ طائفه‌گه بولنمشلردرکه سنی وشیعی مذهبلری اسملری ایله مشهوردرلر. وهابی بابی مذهبلرنده اولان مسلمانلر آز اولدقلرندن آنلره آرتق اعتبار یوقدر. یکرمی اوتوز سنه مقدم سنیلر ایله شیعیلر بر برینه بیك دشمان ایدیلر. برسی ایکنچیسینی مسلمانلغینی تصدیق قیلماس ایدیلر. بو حاللرگه اوّل زمانده اسلام پادشاهلری آراسنده‌غی صوغشلر واسلام علماسی آراسنده‌غی مناظره‌لرده سبب بولمشدر.

بو افتراق وبو اختلافلر سببلی اهل اسلامغه کیلگان ضررلرنی صاناب بترو هیچ ممکن توگلدر.

حاضرده شیعیلرنڭ مرکزی اولان فارسیه روسیه ایله انگلیه آراسنده بولنورگه یاقنلاشمشدر. سنیلرنڭ حامیسی اولان ترکیه‌ده نیچه زمانلردن بیرلی قل اوستنده سلکنوب کنه طورادر.

حاضرگنه استقبالینه بر آز امیدلر ظاهر بولمقده‌در. اسلام پادشاهلری واسلام علماسی واسلام مذهبلری آراسنده‌غی دشمانلقلر، دین اسلامنی شول درجه‌گه کیتردی‌که بر زمان بوتون اهل اسلام قارشنده مقدس صانالغان جزیرة العرب، مدینهٔ منوره، مکهٔ مکرمه، وکعبهٔ معظمه، مسلمانلر تصرفندن چغوب آنگلیه حمایه‌سینه قالایازدی. حاضرده‌ده اول شبهه‌لر تمام زائل اولوب بتدیکی یوقدر. ایشته شول روشچه علوم سیاسیه‌دن محروم اسلام پادشاهلری ایله فکر وتدبیردن خالی اسلام علماسی اسلامیتنی دیگز توبینه باتراچق ایدیلر. برکت ویرسون‌که اهل اسلام اچنده افکار سلیمه‌ار بابی متفکر آدملرده پیدا اولدی. آنلر تیز بو حالنی کوروب قایغروب اصلاحی یولینه توشدیلر. سنیلر ایله شیعیلر آراسنده آرتق آیرمایوقلغینی، هر ایکی طرف خالص مسلمان ایدکینی، مذهب آیرماسی اجتهادغه مبنی اولدیغندن خطا اولسه‌ده معفو اولاچغینی، اهل قبله بر برینی تکفیر قیلو شرعاً ممنوع اولدیغینی چالمالی عوامغه‌ده آڭلاتدیلر.

بو یله همتلو علما ترکیه‌ده، مصرده ایرانده، آفغانستان وهندستانده‌کوب اولدیلر ترکی احمد مدحت، مصری شیخ محمد عبده، ایرانده منسوبیتی اولان شیخ جمال الدین آفغانی، وهندی شیخ رحمة الله وصدیق حسن افندیلرنڭ بوخصوصده علما عوامینه قارشی بیك کوب همت وفدائیلقلری کورنمشدر.

بزنڭ قزان طرفلرنده اسلام فرقه‌لرینی دوستلاندرورغه اجتهاد ایتوچیلرنڭ بر نچیلری محقق عبدالنصیر القورصاوی ایله داملا شهاب الدین المرجانی جنابلریدر.

حاضرده شهرمزده فکرسز علما وعوامنڭ شر وپاگرومرندن قورقمیچی شیعه‌لرنڭ مسلمانلقلرینی اشکاره بیان قیلوچیلر داملا عالمجان حضرت ایله ملا عبدالله حضرت آپانایدر.

ایمدی الحمدلله دین ومذهب مسئله‌لرینی بلو اوکازلی عوامغه خاص توگلدر. حاضرده ترکی دینی کتابلر سایه‌سنده اهل محله‌دن اوکازسز ملالر ده‌کو به‌یدی. فکرلی مسلمانلر مذهب دشمانلقلرینڭ سرینه تمام مطلع اولدیلر. شاید تیز زمانده بوتون دنیا مسلمانلری بر برینڭ مسلمانلقلرینی تصدیق قیلوب اخوت وصداقت دینیه ایله برله‌شورلر. شیعیلرنڭ علماسی آراسنده‌ده بهادرلر کورینه‌در. ایرانده‌ده سنیلرنڭ مسلمانلغینی اثبات قیلا طورغان بر نیچه رساله نشر قیلندی. کافکازده شیعیلرنڭ شیخ الاسلامی عبدالسلام آخوندزاده جنابلری‌ده بوخصوصده کوب وعظ وخطبه‌لر سویله‌دی. بزنڭ سنی عوامینڭ شیعیلرگه دشمان بولولری شیعه مذهبنده اولانلرنڭ چهاریارنڭ بعضلرینی دشمان کورولریدر.

البته علماء شیعه عوامینڭ فکرسزلرینڭ باطل وعظلری سببلی شیعه عوامنده بر زمانلر چهاریارنڭ حضرت علی‌دن باشقه‌سینی مکروه کورو اولمشدر. اعتقاد باطللری اچلرینه صیغیچی غلو فی الدین قیلوچیلری آراسنده خلفای راشدین‌نڭ بعضلرینه تل تییرو چیلری‌ده چقمشدر.

لکن حاضرده شیعه علماسی آراسنده بو حال هیچ یوقدر. بو زمانده شیعی علماسینڭ کوبسی چهاریار عظامنی عموماً مدح قیلمقده‌درلر.

بو حالنی اثبات اوچون، محرری شیعی اولان (ارشاد) گازیته‌سینه درج ایدلمش شعر بلیغ الوغ بر سنددر. شوشا شهرنده شیعی علماسندن ابراهیم طاهر موسایف جنابلرینڭ اوزون نظمی اچنده اوشبو بیتلری شایان دقتدر:

کلدی نوبتله انبیای عظام
درلو درلو کتوردیلر احکام
خلقه کوستردیلر طریق رشاد
تا اوله خلق کفردن آزاد
کلوبن جوشه قلزم رحمت
مصطفی‌یه یتشدی چون نوبت
اولدی مبعوث با کمال شرف
نسخ اولوب شرع انبیاء سلف
ویردی یوز خلقه بیك سرور وطرب
اولدی طالع چون شاه عرب
اولدی منظور خالق رحمن
بزلره تحفه کلدی بر قرآن
چون بزی ایتدی کفردن تطهیر
اولدی نامی آنك بشیر نذیر
کوستروب فیض لطف همتکی
ایلدك سر بلند امتکی
قورتاروب محنت بلایادن
ایلدك ارتحال دنیادن
فرقتندن ستون حنانه
کلدی مسجدده آه افغانه
اولدی قایم قیامت کبرا
قالدی بوش منبرك صباح ومسا
امتك ایچره یوز ویروب چو نزاع
اولوبن جمله بر یره اجماع
قمو یه فرض اولوبدی تصدیقی
انتخاب ایتدیلر چو صدیقی (ابوبکر رض)
اوزینه مسندك قلوب ماوا
ایتدی احکام شرعکی اجرا
اهتمامی‌له شرق وغرب جهان
اولدی مفتوح تابع قران
بعد فاروق اولوب ضیا گستر (عمر رض)
همته کلدی اول هنر پرور
فتح قیلدی بلاد امصاری
قویمادی یر یوزینده اشراری
مرتفع اولدی رایت اسلام
ایتدیلر خلق امر خیره قیام
بعد سرخیل اتقیا عثمان (رضه)
اولدی مجموع خلقه حکمی روان
ایلیوب ورد ذکر سبحانی
اوقودی یازدی مدام قرآنی
بعد ازان شیر حق ولی خدا (علی رضه)
اولدی چون مسلمینه راه‌نما
چکوبن تیغ قیلدی عزم جهاد
عالمی ایتدی کفردن آزاد
ایتدی دعالر اول شه امجد
تابدی رونق شریعت احمد

هل اتی نازل اولدی مدحنده
اولما جازم بوقدر قدحنده
اولا بزدن چهار یاره سلام
ایده‌لیم آیری بحثه عطف کلام
قویالیم وادی صفایه قدم
اولالیم امر نهیده باهم
دویالیم بز بوخاب غفلتدن
قاچالیم کین ایله عداوتدن
عجبا للمحب کیف ینام
کل نوم علی المحب حرام
نه تعصب‌دی بو نه کین لجاج
بزلره ایتدی فتنه‌لر انتاج
ایتمه ارواح چاریاری ملول
نه تعصبدی بو نه رد قبول
دین اسلامه رخنه‌لر سالدق
جدل بحثه اوغراشوب قالدق
کچروب مهملات ایله سننی
نه روافض نه شیعه نه سننی
حکم بر قبله بر شریعت بر
قول بر پیر بر طریقت بر
گوش ایدك برچه ایها الاسلام
غفلت ایچره کچیرمیون ایام
کلیگز بزده اتفاق ایده‌لیم
ترك هنگامهٔ نفاق ایده‌لیم
آلالم عبرت اوزگه ملتدن
کچمیه‌لیم ذلت رذالتدن
ایتمه اهمال وقت فرصت‌در
یوری هنگام استعانت‌در
ایدك انشا مدارس ومکتب
کوتارلسون تعصب مذهب
یغشوب آنده ملت اطفالی
اولا علم وفنون‌دن حالی
قاپایوب گوشه پنبهٔ اغفال
اولمشق اوزگه ملته حمال
یاد اطوار چاریار ایله
اولارك سیرتین شعار ایله

شوشی . ابراهیم طاهر موسایوف.

دین صایلاو.

معلومدرکه حاضر اوشبو کونلرده یاپونیه‌ده دین تیکشرو مجلسنده بوتون دنیاده‌غی مشهور دینلر حقنده فکرلر یورتلمکده وهر دیننك معقول جهتلری‌ده نامعقول کورلگان جهتلری‌ده ملاحظه قیلنمقده‌در. بو مجلسده یاپونیه‌نك اوز متکلملری یعنی هر دیننك عقائد وعلم کلامندن خبردار اولان بوگوسلوف علماسی تورلی دینلرنی مجلسکه تعریف وتفصیل قیلوب معقول کوردکلری دیننی کورسه‌توب یاپونیه اهالیسنه تقدیم ایتمکده‌درلر. وهر دین اهلی طرفندن مجلسکه باروب ایرشکان علمای هدات‌ده اوز دینلرینك حقلغینی اثبات قیلوب باشقه دینلرده کورگان قصورلرینی بیان ایتمك ایله مشغولدرلر.

ایمدی یاپونیه تورلی دینلر آراسندن قایوسینی قبول ایتەر ایکان؟ دیگان سؤال هر کمنك خاطرینه کیلمکده‌در.

واقعا بو اشنك آخری‌نی بولوب چقار ایکان؟

ایك اوّلگی احتمال شولدرکه یاپونیه‌نك عادی اهالیسی هیچ بر دیننك حقیقتینی آگلی آلمیچی بر آز وقته قدر هیچ برسینی قبول ایتمی طورورلر.

یاپونیه‌ده ملیت تعصبی‌ده یوق توگلدر. اوزلر ملتلرینك شعار تاریخیه سندن اولان (بودا) مذهبینی‌ده تیزگنه طاشلی آلماسلر. یاپونیلرنك یازولری قتای یازووی کبی بیك چیتندر. هرسوز وهجانك اوزینه مخصوص علامتلری اولدیغندن تیز اویره‌نووی بیك بیك مشکلدر.

ملیت تعصبی بیك قوّتلی اولدیغندن یاپونیلر شول آغر ایسکی یازولرینی هیچ طاشلی آلمادیلر. طاشلاو معقول دیگان کشیلرنی اولتردیلر. بیك کوب نزاع ومناظره‌دن صوکره یاپونیه‌ده فقط اوشبو یللرده غنه لاتین حرفلری قبول ایتلدی.

هنوز گازیته‌لری ایسکی حروفات ایله طبع ایدلمکده‌در. اوشبو حالگه قیاساً یاپونیه خلق خصوصا عوامی بیك تیزگنه ایسکی دینلرینی طاشلی آلماسلر. شویله ایسه‌ده، احتمال علماسی بر دیننی ترجیح قیلور. صوکره اول دیننك محاسن وفضائلی حقنده کوب کتابلر یازلور. بعض منکرلر اول دینگه قصورلرده اسناد قیلورلر. شول روشچه بر ایکی سنه یاپونیه مطبوعاتنده مطبوعات دینیه اسمنده یا کفا بر (لیتیراتورا) حاصل اولور. دین مجلسنده ترجیح قیلنمش دیننی خواص‌نك اکثری قبول ایتدکدن صوکره عوامغه‌ده سرایت ایتەر. شول طریق اوزره بر نیچه یل اچنده اول دین یاپونیه‌ده انتشار ایتمگه باشلار.

یوقسه، اییونده دین مجلسی قورلوب‌ده اییول آینده بوتون یاپونیه ایسکی دیننی آلماشترووی محال بر فرض وباطل بر خیالدر.

دنیاده بر مگدن زیاده دین، اعتقاد، ومذهب بارلغی روایت قیلنسه‌ده، مشهور ومعتبر اولان دینلر بیشدر: اسلامیت؛ نصرانیت، یهودیت، بودیت وبراهمانیت. یاپونیه اهالیسی بونلر آراسنده قایوسینی انتخاب واختیار قیلور؟.

اوشبو بیش دیننك اوّلگی اوچی اهل اسلامغه بر درجه معلومدر. اما براهمانیت ایله بودیت‌دن کوب کشینك خبری آز در. شونك اوچون یولدزده بو ایکی مذهبدن مختصرا معلومات بیره‌چکمز.

براهمانیت.

مشهور دین ومذهبلرنك آراسنده ایك ایسکیسی براهمانیت درکه هندستانده تاریخ میلادیدن اون عصر مقدم مانو اسملی حکیم زماننده باشلانمشدر. ایزگی کتابلری سانسکریت لساننده (اوپانیشاد، ڤیدا، پورانا) اسملرنده‌در.

بو دین تعلیمی بوینچه دنیا وعالمنی تصرفده اوچ اله‌نك دخلی بارلغی فرض قیلنادر:

برنچیسی (براهما) درکه عالمنی یوقدن بار قیلوچی دیوب گمان قیلنادر.

ایکنچیسی (ڤیشنو) مخلوقاتنی هلاکتدن صاقلاب عمرینی اوزایتورغه طرشوچی اله دیوب فرض قیلنادر.

اوچنچیسی (سیڤا) مخلوقاتنی ایسکرتوب، قارنایتوب، آوردروب خراب وهلاك قیلورغه اجتهاد قیلوچی اله دیوب فرض قیلنادر.

سانسکریت لساننده (براهما) (خالق وموجد) معناسنده، (ڤیشنو) (حافظ ومصلح) معناسنده، (سیڤا) (مهلك ومفسد) معناسنده ایمشلر.

بو دین اهلی اعتقادنچه یاراتلوب طووو براهمانك تأثیرندن، سلامت عمر ایتو ڤیشنو‌نك یاردمندن وقارتایو، آورو هم اولو (سیڤا) نك کثافتندن دیوب فرض قیلنادر.

ودخی طوقلق برکت، شادلق دوستلق کبی بخت وسعادتلر هر بری ڤیشنودن وآچلق، قحط، آورولر، دشمانلقلر، قچقرش وصوغش کبی بختسزلکلر هر بری سیڤادن دیوب گمان قیلنادر.

بو اوچ اله‌نك اصللری براهما ایمش. ویشنو ایله سیوا براهمانك اوزندن حاصل اولمشلردر. بعض مذهبلرنده بو اوچ اقنوم

بر الهنڭ اوچ صفتندن عبارتدر : براهما خلق صفتی ایله، (ۋیشنو)، رحمت صفتی ایله، (سیۋا) قهرصفتی ایله تأویل قیلنمقدەدر. بوڭا (تثلیث هندی) دییلور. تثلیث نصرانی بوڭا باشقـه در.

قویاش براهمانڭ، صو ۋیشنونڭ، اوت سیۋانڭ وکیللری یا اوغللری صایلورلر.

براهمانڭ قیافتی دورت باشلی ودورت قوللی ایتوب تصویر قیلنمقدەدر.

اولەنلر بیردن حاصل اولوب هلاك اولدقلری ینه بیرگه آوشقانی کبی، هر بر مخلوقات‌ده آخرده براهماغه قایتاچق ایمش. لکن انسانلر دنیا شغللری ایله بیك مشغول اولدقلرندن براهمادن یراقلانمشلر. اگرده بر کشی دنیا فکرلرینی طاشلاب دائما براهمانی ذکر ایله شغللەنسه، اول کشینڭ قلبی براهما ایله برلەشوب دنیانی اونوتا ایمش. اوشبو روشچه دنیادن فراغت قیلوب بیهوش بولو حالینـه (نیرۋانا)، (مراقبه) و(جذبه) دییلور.

بو نیرۋانا حالی بیك راحت بر حالت دیب گمـان قیلنادر. بوڭا ایرشەمز دییـوب براهمانیلردن بیك کوب خفیف العقللر عقلدن شاشمقدەدرلر.

مراقبه درجەسینه ایرشمك اوچون براهمانڭ ذکری ایله شغللەنوچیلرگه صوفی دییلور. تیئو صوفیه یعنی علم تصوفنڭ اساسی براهمانیلردن چقمشدر. باشقه مذهبلرگەده علم تصوف وصوفیلقلر اوشبو هندستان صوفیلرندن سرایت قیلدیغی گمان قیلنمقدەدر.

براهمانیلر مذهبنچه ارواح تناسخ قیلمقدەدر. یعنی کشیلرنڭ جانلری اولگاندن صوڭ یا یولدزلرغه کوچوب سعادتکه ایرشەدر. یاکه کمالاتکه ایرشکانچی حیوانلرغه، اولەنلرگه کوچوب یورمکدەدر.

بو مذهبدە هر بر انسان دنیـاده اوزی قیلغان عمللرینڭ ییمشلرینی اوزی کورمی قالمیدر. یاخشیلق قیلغان کشی یاخشیلغینڭ فائدەسینی، یامانلق قیلغان کشی یامانلغینڭ ضررینی کورمك لازمدر.

بو دینده ایزگی کتابلر اوقو، ذکر ئەیتو، دنیادن بیزو، آتا آناغه واستاذغه حرمت انسانلرغه وحیوانلرغه محبت، پاکلك واوزلرنچه عبادت قیلو فرض وواجب عمللردندر. جان ایەسینی اولترمك، ایت ذاتی آشامق، اچو قایتارمق، ماقتانمق، بیك الوغ حرام عمللردندر.

براهمانیت مذهبنچه دنیادەانسانلر دورت تورلی صنفقـه یعنی (کاستا) غـه بولنەدر: براهمانلر، عسکریلر، اشچیلر، وقوللر.

براهمانلر براهمانڭ آغزندن، عسکریلر قوللرندن، اشچیلر بوتلرندن، قوللر آیاقلرندن یاراتلمشلر دییوب حساب قیلنادر.

بو دورت تورلی گروه خلق بر برسی ایله هیچ اختلاط قیلماسلر، برسندن ایکنچیسینه کوچه آلماسلر. آرالرنده قز آلشوب بیرشو درست توگلدر.

براهمانیتنڭ اصلی بنی آدمنی دنیـاده راحت ومسعود ایتمك اساسینه مبنی ایسەده، صوڭغی زمانلرده تورلی مذهبلرگه بولنوب آخرده تورلی صنملرغه ودیولرگه عبادت قیلو کبی مجوسیلك وبتپرستلكدن عبارت اولوب قالمشدر.

حاضرده هندستانده (۱۵۰) میلیون قدر براهمانیلر واردر.

هندن باشقـه بیرده بو مذهبده اولان قوم بارلغی هیچ معلوم توگلدر. بو مذهب هندستانده‌ده همان کیموب تدنی قیلمقدەدر. بونلردن هر سنه بر نیچه مڭ آدم اسلام دینی ایله مشرف اولمقدەدرلر.

میلادن ٦ عصر مقدم بلخ شهرنڭ (گشتاسب یاکه ۋیشتاسب) اسملی پادشاه زماننڭ ایراننڭ بر مجوس دینی چغارغان (زردشت) یاکه (زاراتوستر) نڭ اصلی هندستاندن براهمانلر آراسندن چقمشدر.

بو زردشت براهمانلرنڭ دیولره عبادتلرینی وسحر عمللرینی باطل کوردکندن هندستاندن قوولمشدر. (۳۰) نچی یاشنڭ بلخ‌كه کیلوب (۱۲) جلدلی آفغان فارسیسنچه (زند اوستا) اسملی بر کتاب یازوب اوزی بر دین چغارمشدر.

اولده ایرانیلر صائبی ایدیلر. یعنی سیار یولدزلرغه طابنا ایدیلر.

پادشاهلری گشتاسب سراینده بیك کوب مناظره وامتحانلر بعدنڭ آخرده زردشت دینینی قبول ایتدیلر. بو مذهبکه کرگان کشیلر پارسی وگیبر دییوب تسمیه قیلنورلر.

زردشتنڭ حکمتنچه عالمڭ هر خصوصده بر برینه مخالف ایکی حال کورنمکدەدر:

یاقتیلق ـ قاراڭغیلق، بختلیلك ـ بختسزلك، صاولق ـ خستەلك، پاکلك ـ نجسلك . . . الخ. بو حاللرنڭ بر طرفی خیر، ایکنچی طرفی شردر. بناءً علیه آنڭ فکرنچه بو حاللرنڭ خالقلریده ایکی ذات بولمـق کیرەك.

زردشت خالق الخیرنی (هرموزد) وخالق شرنی (آهرمان) دییوب تسمیه قیلمشدر.

پارسیلرنـڭ فکرنچـه بو ایکی معبود قوّت وقدرتده ایکیسی بر درجەده اولسەلرده، هرموز هر اشینی تدبیر ایـله کیلەچکینی فکرلەب یورتمکده ایمش.

اما آهریمان شرلرنی هیچ تدبیر قیلمیچی طوقتمال کوتەروب بەره ایمش. ودخی هرموزد آهریمان‌نڭ شرلرینه قارشی همان علاجلر فکر قیلدرا ایمش. آهریمانڭ انده بونڭ اشی یوق. دنیانی کوتەرەده بەره واتاده جیمره ایمش. اوت قضالای زلزلەلر یاشنلر هر بری آهریمان تأثیراتندن ایمش.

حکما کشف قیلغان دارولر واحتیـاط قوراللری بارده هرموزدنڭ الهاماتی ایمش.

پارسیلر گماننچه دنیاده بر زمان هرموزد، تدبیری سایەسنڭ آهریمانه غالب کیلوب، بنی آدم جمیـع شر وبختسزلکردن خلاص بولوب سعادت عمومیه‌گه ایرشەچکدر.

باشقه مذهبلر کبی زردشت مذهبی‌ده آخرده تورلی خرافات ایله بوزلوب اوتقه طابنا طورغان بر دین بولوب قالمشدر.

حاضرده دنیاده اوشبو زردشت مذهبنده اولان پارسی مجوسیلر یاکه (گیبرلر) یوز مڭدن زیاده توگلدر. اکثری ایراننڭ کیرمان ویزد شهرلرنده ودخی هندستانده‌درلر. بونلرنڭده اوقوغانلری هندستانڭده ایرانڭده اسلام دینینه کوچوب طورمقدەدرلر. بر عصردن صوڭره عموما مسلمان بولوب بتولری امید ایدلمکده‌در.

بعض اسلام تاریخلرینه نظرا زردشت بابلده عزیر علیه السلامدن علوم دینیه تحصیل قیلمشدر.

مشهور شهرلردن.

استانبول.

استانبول یاخود (قسطنطنیه) شهری ترکیه حکومتی‌نڭ پایتختی اولوب دنیانڭ ایـك مشهور شهرلرندندر. موقعی جهتیله‌ده دنیانڭ مرکزیدر. استانبول شهری دورت قسمدن عبارتدر. برنچیسی (نفس استانبول) درکه مثلث شکلنده بر شبه جزیره اوستنده یدی کچکنه طاو وتـوبه اوزینه بنا قیلنمشدر.

ایکنچیسی استانبولنك قارشی جهتنده واستانبولدن (آلتون مؤگز) قولتغی ایله آیرلمش (غلطه وبك اوغلی) در. غلطه ایله نفس استانبول آراسنده ایکی زور واوزون کوپر موجوددر.

اوچنچیسی استانبول وغلطه نك قارشی جهتنده مرمره دیگزی بوینده (اسکدار وقاضی کویی) در.

دورتنچیسی‌ده استانبول بوغازینك ایکی قربیی بوینه قورلغان واستانبولغه تابع الوغ قلعه وقریه‌لردن عبارت (بوغاز اچی) در.

استانبول‌نك عموم اهالیسی بر میلیون‌دن زیاده‌در. نفس استانبول‌ده ٥٠٠ وجوارنده ٣٢٤، جمعا (٨٢٤) جامع شریف باردر. ایك مشهورلری: آیاصوفیه، سلطان احمد، نور عثمانی، بایزید، سلیمانیه، شهزاده، سلطان فاتح، سلطان سلیم، یاگی جامع، لاله‌لی جامعلریدر.

بو جامعلر غایت زور وزینتلی اولوب هر برسی بر سلطان طرفندن بنا قیلنمشدر. بونلردن بشقه دخی والده جامعی، خواجه پاشا، محمود پاشا، کدك پاشا، کوچك آیاصوفیه، ایوب سلطان جامعی وسائر بر نیچه زور وزینتلی جامع شریفلر دخی باردر. غلطه‌ده سلطان عبد الحمید حضرتلری طرفندن بناقیلنمش اورخاینه وحمیدیه جامعلری باردر.

جامع شریفلردن صوك فن معماریچه اهمیتلی بولغان بنالر پادشاه سرایلریدر.

اندرون همایون، قصر همایون، خزینهٔ همایون، ضربخانه، وموزه خانه ایتلگان چینیلی کوشك وسائر ابنیهٔ عظیمه‌لری باردر. بایزیدده ایسکی سرای، طولمه باقچه، چراغان، یولدز سرای همایونلری ایله کوك صو، بکقوز، کاغد خانه، اخلامور قصر همایونلری صوك زمانلرده طرز جدید اوزینه بناقیلنمش غایت مصنع ومزیندرلر. بونلردن باشقه استانبولده بیك زور خزینه وحکومت بنالری موجوددر. مهملری: باب عالی، عدلیه، باب سر عسکر، مالیه، طاش قشله، سلاح خانه، سلیمیه قشله‌سی وسائره‌در. استانبولده (١٧٥) قدر حمام باردر. استانبولنك حماملری (مونچالری) دخی غایت زور وتمیز اولوب ترکیه حماملری دیه یاوروپاده دخی مشهوردر.

استانبول جهتی‌نك محله‌لری بر آز طار وانتظامسز ایسه‌ده یلدن یل توزه‌لمکده‌در. غلطه جهتی بوتون‌ای یاوروپاچه‌در. سلطان‌نك سرایی وجامعی غلطه طرفنده یولدز محله‌سنده‌در. بوغاز اچی‌نك یازکونلری هواسی غایت گوزل وموقعی‌ده دیگز بوینده باغ باقچه‌لر آراسنده بولدیغندن جای کونلری مسافر وسیاح کوب بولادر. بایلر خصوصی داچالرده جاینی بوغاز اچنده اوتکازرلر. شرکت خیریه) واداره مخصوصه پراخودلری دائما بوغاز اچی محله‌لری آراسنده خلق یورتمك ایله مشغولدرلر.

استانبولده آثار عتیقه‌دن دیکیلی طاش، چنبرلی طاش، بیك بر دیرك، قز طاشی، واستانبول اطرافنده ایسکی‌دی قالغان (سور) کرپیوست وسائره کبی آثار کوبدر.

استانبولده پادشاهلر طرفندن بنا قیلنغان (١٦٤) قدر زور مدرسه‌لر باردر. وبعض مدرسه‌لرنك یاننده طلبه‌لرگه وقفدن آش چغا طورغان عمارتلرده باردر. بو مدرسه‌لرده هر طرفدن کیلگان (٢٠) مك قدر شاکرد علوم عربیه، حدیث، تفسیر، فقه، وسائر فنلر اوقورلر، فنون جدیده دخی کوندن کون ترقی ایتمکده‌در.

استانبولده بر دارالفنون‌دن باشقه حربیه، طبیه، سواری معادن، صنایع، سلطانیه، دار الشفقة، مهندس خانه، ملکیه، حقوق، زراعت، تجارت، السنه، مکتبلری ایله بر نیچه ایر وقز اوچون اعدادیه ورشدیه مکتبلری باردر. بر دارالمعلمین بر دارالمعلمات، هم قزلر صنایع مکتبی باردر. مکتبلرنك مجموعی (٥٠٠) دن زیاده‌در.

استانبولده (٤١) قدر کتبخانه موجود اولوب مجموعنده (٧٢،٥٧٨) جلد کتاب محفوظدر. ایك زوری بایزید جامع شریفی یاننده اولان کتبخانه‌در. (٧٥) مطبعه اولوب (٥١) تورلی گازیته چغادر. بونلرنك (١٥) درلوسی ترکیچه باشقه‌لری باشقه لسانلرده‌درلر. بر موزه خانه بر رصد خانه بر جمعیت طبیه باردر.

استانبولده بر نیچه زور خسته خانه‌لر هم دارالعاجزینلرده باردر.

استانبولده وجوارنده اصحابدن واولیاء اللهدن کوب ذاتلرنك زیارتی بارلغی مشهوردر. صحابهٔ کرامدن (ابو ایوب الانصاری) رضی الله عنه‌نك قبر شریفلری‌ده استانبولده سورنك طشنده اوز اسمنده بر محله‌ده‌در. صحابهٔ کرامدن (١٧) ذاتنك قبرلری دخی استانبولده‌در.

استانبولده تفرج ایدیله‌چك یرلر بر نیچه زور باقچه‌دن عبارت اولوب کوبره‌ك تفرجگاهلری آغاچلی صولی قرلر وصحرالردر.

استانبولده بر نیچه تورلی صو اولوب بر برندن یخشی‌در وغایت یراقدن کیترلدکلری اوچون آقچه ایله آلنورلر.

استانبول جوارنده‌گی محله‌لر ایله برلکده شهر امانتی نامیله بر ولایت حکمنده اولارق اداره اولنوب اون چاستقه بولنگاندر. هر چاستده بر (گرادسکایا دوما) باردر.

یاوروپا وآزیانك آراسنده وکوب مملکتلرنك اورتاسنده بولووی سببلی استانبولنك سوداسی یاخشیدر.

استانبولده رسمی لسان ترکچه‌در آنده اقامت ایدن هر بر قوم ترکچه بله‌در.

استانبولغه دنیانك هر طرفندن تورلی ملت وهم کوب سیاحلر کیلوب کیته‌در. بو شهرنك دنیانك مرکزی اولمق استعدادنده بولندیغی اچنده بیش اون تورلی لسانتك سویله‌نمکلگی ایله هم هر جنس وملتکه منسوب کشیلر بولووی ایله معلومدر.

استانبول شهری (٨٥٧) تاریخ هجریسنده سلطان محمد ثانی طرفدن فتح وضبط ایدلمشدر. تاریخی (بلدة طیبة) لفظینك حرفلرنده اشاره قیلنمشدر.

استانبول بوندن مقدم صحابه زماننده هم باشقه حکومتلر زماننده اسلام دولتلری طرفندن یدی سکز دفعه محاصره اولنمش ایسه‌ده فتحی میسر بولمامش ایدی.

ض. ن.

خارجی خبرلر.

هندستان

هندستانده آنگلیه خلافینه حرکت بیك کوبه‌یمشدر بوغیرت مسلمانلرینه قاراغانده مجوسیلرنده آرتغراقدر. خصوصا هندستاننك مشرقنده بینگال اسملی طرفنده فتنه بیگره‌ك قوتلیدر. هندستاندن آنگلیه‌نی قووب اوزلرینی اوزلری آفتونومیه ایله اداره‌قیلونی اثبات‌قیلوب یازلغان (بندماترام) اسملی شعرنی یاشلر جییلوب هر یرده کویله‌ب اوقی باشلامشلر. (بندماترام) یاوروپالك (مارسیلیزه) سی کبی یازلمش اوردوچه نیك فصیح بر شعر ایمش.

بو شعرنی مجوسیلر بیك یرلیلر ایدی. لکن مسلمانلر کوب قانشیلرمایدی.

معلوم عقبه مسئله‌سنده آنگلیه ترکیه گه قاتی (نوت) بیرگان خبری ایشتلدلکدن صوگره هندنك هر یرنده فتنه گه مسلمانلرده قانشا باشلامشلر.

مای باشنده مولوی حسین خان اسملی بر معتبر میرزا هندستاننك هر طرفینه دعوتنامه‌لر یوللاب سیاسی مجلسکه کشیلر چاقردی. (۲۵) نچی مایده (کل‌تلاب) صحراسنك بیش آلتی مك مسلماندن مرکب بر مجلس قورلدی، آنگلیه‌نك اهل اسلامغه قیلغان ظلملرندن شکایت قیلنوب بیك کوب مذاکره قیلندقدن صوگره ترکیه حقنده توبه‌نده‌گی اشتکا نامه‌نی یازوب هندستانده سیملا شهرنك طوروچی لورد (منتوفی) جنابلرینه بیرورگه قرار بیردیلر. عربچه‌دن قسقاچه ترجمه‌سی اوشبودر: «گرچه بز دنیا اشلرنده آنگلیه حکمی آستنده بولسه‌ق‌ده دین امورنده بزنك عمومی باشمز خلیفهٔ رسول استانبول سلطانیدر. اگرده دین باشمز سلطان حضرتلرینه دنیا باشمز آنگلیه، جبر وظلم قیلووینه توزوب طورسه‌ق، بزنك مسلمانچیلغمزنك نی معناسی بولور؟ اوّل زمانلرده ترکیه گه قیلنغان جبر وجفالرغه همان توزمش ایدك. چونکه اول زمانلرده بز حمیت وغیرت دینیه نیدن عبارت ایکانینی بلمی ایدك. ایمدی حاضرده زمان‌ده باشقاردی. بز مسلمانلرنك فکری‌ده باشقاردی. بز حاضرده دین باشمز سلطان خاطری اوچون اوله‌رگه حاضرمز. آنگلیه گه هندستان مسلمانلرینك بو حالینی ملاحظه قیلورغه تییشلیدر.

عموما تنبیه قیلامزگه آنگلیه‌نك ترکیه گه قارشی صوغش آچووینه هند وآفغان مسلمانلری توزه آلماسلر. دین رئیسمزنی تحقیر قیلسه، بز آنگلیه‌دن اصلا راضی بولمایاچقمز»

اوشبو واقعه‌نك تأثیرندن بولمق کیره‌کدرکه آنگلیه عقبه مسئله‌سنده قوبرقنی بیك تیز بورمش ایدی.

اوشبو واقعه‌دن صوگره آنگلیه‌نك هندده‌گی حکومتی هند مسلمانلرینه سوز ومجلس حریتلری بیرمشدر. اما بو حریتلر مجوسیلرگه همان یوقدر.

بو حال مجوسیلرنك مسلمان بولوغه میللری آرتوغه سبب بولماس میکان دییوب قورقوچیلرده بار ایمش.

آنگلیه.

لونرنده تورلی مملکتلرنك پارلامینت چلینلرندن مرکب (بین‌الدول) بر صلح مجلسی قورلدی. مجلسده (۵۰۰) قدر کشی حاضر ایدیلر. روسیه‌دن‌ده دوما چلینلرندن بر نیچه کشی حاضر بولمشلر. بو مجلس رسمی بولماسه‌ده، صلح عمومی فکرینه خدمتی بولاچقدر. آنگلیه حکومتی هم آنگلیه کارولی بو مجلسدن بیك ممنوندرلر.

یاپونیه.

یاپونیه‌ده ادارهٔ عسکریه باشلغی مشهور (کوداما) وفات بولمشدر. روسیه‌ایله بولمش صوغشنك پلانینی حاضرله‌وچی اوشبو کشی ایدی.

گیرمانیه.

روسیه آنگلیه‌ایله دوستلانسه، تیز گیرمانیه روسیه گه قارشی طورمق فکرنك ایمش بو حال ایلچیلر آراسنك بولغان یاشرن خط وتیلیگراملردن معلوم بولمش.

داخلی خبرلر.

داخلیه وزیری اییول باشلرنده روسیه‌نك تورلی طرفلرندن (۱۳۲۷) نسخه تیلیگرام آلمشدرکه هر برنده قارا گروهنك خلقنی طالارغه حاضرله‌نوودن شکایت قیلنمشدر.

❧ ایکی سنه مقدم قزانك کازانسکی ماناستیردن پراوسلاونیلر قارشنده قدرلی صانالغان مریم آنا رسمینی اوغرلاغان چایکین‌نك یولداشی کومف رسمنك قوری طاقتاسینی طاوب بیرورگه وعدك قیلا ایمش. بونك اوچون اوزینی اون یللق زنداندن قوتقارو ایله یکرمی مك صوم آقچه صوری ایمش. بو رسمك اولك (۲۸۰) دانه قیمتلی گوهر طاشلر بولمش ایکان. حاضرده بونلرنك هیچ برسی قالماغان ایمش.

❧ قریمده، یغمور صووی طاشوب بیك کوب یورتلرنی وقبرستانلرنك اوستلرینی آغزمشدر. بر نیچه قبرلردن میت گه‌وده‌اری کورنوب قالمشدر.

❧ آلاتر شهرینك بارتیسندن کوبره‌گی یانوب بتمشدر.

❧ روسیه‌ده فتنه باشلانو احتمال دییوب دولتلی کشیلر چیت مملکتلرگه ینه کوچه باشلامشلر. اوشبو کونلرده اودیسادن رومینیه گه بر پاراخودده یوزدن زیاده کشی بارچه جماعتلری ایله کوچمشلر.

❧ پورت آرتورنی یاپونیه گه طابشروچی گینیرال استیسسل‌نك عیبی حقنده تفتیشلر تمام بولدی. اگرده بو خصوصده عیبلی طابلسه، ایسکی نظام بوینچه بو بهادر اولترلورگه تییشلیدر. بختینه قارشی اولترو جزاسی بترلسه اولترلمیده قالور ایدی. خیر قوتلووی‌ده احتمال ایمش.

❧ ایگنلر اوگماغان طرفلرده خلقغه چه‌چه‌رلك آشلق بیرمك اوچون خزینه‌دن (۱۵) میلیون صوم آقچه طوتو حقنك بولغان دومانك قرارینی ۳ نچی اییولك پادشاه حضرتلری تصدیق قیلمشدر.

بیچاره دومانك پادشاه حضرتارینه ایرشدرگان اشینك ایك اوّلکیسی‌ده ایك صونگغیسیده اوشبواش بولوب قالدی.

❧ دوما قوولغاندن بیرلی قارا روس پارتیه‌لری بیك غیرتکه کیلدیلر. هر طرفدن دومانی طاراتقانی اوچون پادشاه حضرتلرینه تحسین قیلوب تیلیگراملر یوللانمقده‌در. جمعیت روسیه‌نك بزنك قزانك‌غی شعبه‌سی‌ده پادشاه اسمینه اوزون بر آدریس یازمش. بو آدریسده ایسکی دومادن شکایت صوگنده یاگما دوماغه چلینلرنی فقط روس قومندن جیبو اوتنلمشدر. «فقط ایدل بوینده‌غی اهل اسلام ایله مجوسیلرگنه دوماغه قاتشسونلر. یهودی وباشقه‌لر کبی فتنه چغاروچیلردن چلین صایلانماسون» دیلمشدر.

ودخی «دین وچیرکاو اشلرینی اصلاح قیلو اوچون جیبلاچق دین مجلسی کیله‌چك دوما چیبلغانچی قورلسه ایدی. بومبالر یاصاب فتنه چغاروچیلر اوچون تورلی جزالر بیرلسه ایدی» دییامشدر.

❧ دوما طاراتلغاندن صوك چلینلرینك اوچدن ایکی قدریسی فینلاندیه گه ژیبورگ شهرینه کیتمشلر ایدی.

آنده جیبلوب روسیه خلقینه طاراتمق اوچون وزیرلردن وحکومتدن شکایتنامه یازمقچی ایدیلر. لکن فینلاندیه پولیسه‌سی چلینلرگه جیبلوب اوزاق اوطورورغه رخصت بیرمه‌دی. آز وقتده اشگزنی بترگزده طارالگز دیدی.

هر نه‌ايسه، آزمان اچنك بولسه‌ده چلينلر بر مراجعتنامه ترتيب قيلوب عموما قول قويديلر. مگر گراف گيدين ايله مشهور استاخوۋيچ قول قويارغه قورقديلر.

دوما طاراتلغانی كبی گ. سوۋيت مجلسی‌ده طوقتالمشدر.

بو مجلسك دوما ايله برلكك كيله‌چك سنه (۲۰)نچی فيۋرالده باشلاناچقدر.

۱۰ نچی اپيولك (آديسه) شهرنك يهوديلر بر آز طالانمشدر.

۷نچی اپيولك صيزران شهرنك دورت مك قدر يورت يانوب (۳۰,۰۰۰) قدر كشی آچ وعاجز بولوب قالديلر. هر طرفدن ياردم كوتلمكك وآزماز يوللانمقك‌در.

فينلانديه

فينلانديه كنه‌زلگينك (سيمه) اسملی ملت مجلسی اوچون بر نظامنامه پادشاه‌حضرتلری طرفندن۷نچی اپيولك‌تصديق قيلندی. بو نظامنامه بوينچه (سيمه) اوچون هر اوچ يلك بر مرتبه (۳۰۰) ديپوتات صايلاناچقدر.

صايلاو برقاتلی اولوب هر برقوم وملتنك جان باشی حسابنچه چاما ايله يورتله‌چكدر. صايلاوغه (۲۳)نچی ياشی طولغان ايرلرده خاتونلرده قاتشاچقدر.

۴نچی اپيولك موسكوۋا شهرنك (خريستيا- نسكی سوسياليزم) يعنی (معيشت اجتماعيهٔ نصرانيه) جمعيتی‌تاسيس قيلندی. بو جمعيت‌ده بعينه شۋيتساريه‌ده‌گی اوشبو اسمده‌گی جمعيت نظامنك بولاچقدر. اشچی خلق وآول خلقی معيشتينی اصلاح قيلو خصوصنده صلح طريقی ايله‌گنه ونصارا شريعتينه موافق روشده‌گنه حركت قيلاچقدر.

آول خبرلرندن.

سيار خبرچيمزنك خبرينه قاراغانك قزان اطرافنك بر ياش ملا مسجدده گازيته اوقو حرام دييوب خلقنی بيك‌كوب وعظ قيلمش. قومنك ياشلرندن برسی بو ملاغه نيچك بولسه‌ده اوقورغه قزقليراق برەر گازيته بيرمش. اوچ قات اوقوب چقغاچ ملا گازيتنك بعض خبرلرينی آكلی باشلامش. ينه ايكنچی اوچلچی نسخه‌لرينی اوقومش. ملانك همان اوقورغه ملكه وهوسی آرتمش. (اداره، حكومت، مشروطيت، جمهوريت،) ديگان سوزلرنك معنالرينی‌ده قرينه‌ايله آكلامش. (ياۋروپا، آزيه، آفريكا وآمريكا)نی هر برسی بررالوغ شهر بولورغه‌كيره‌ك دييوب ملاحظه قيلمش. شول روشچه بر آی اچنك ملانك مطالعه‌سی تمام چقمش‌در. حاضرده اوزاسمينه بر گازيته آلقچی بولوب يوريدر. ملالر آكلامی دييوچيلر علماغه يوقغه تل تيره‌لر. بر آكلاب يتكوسه‌لر، ملالرعوام كبی بولماسلر. بيك تيزترقی ايته‌رلر. لكن بوندی جاهل ملانك قزان اطرافنك بولوی عجبدر. قزان اطرافی اماملرينك كوبسی جوغرافيه دن خبردار كشيلردر. قزاندن بيك يراق ييرلرده بولسه، احتمال عجب توگل.

توُرلی سوزلر.

آزيه قطعه‌سنده هندچينی اسملی طوناش جزيره‌نك اورتاسنده (سيام) اسملی بر مملكت باردر. بو مملكت اوز آلدينه مستقل بر كارولكدر. اون ميليون‌قدر خلقی باردر. پايتختلری (۴۰۰,۰۰۰) اهاليسی اولان (بانگوك)شهريدر. پادشاهلری طوراطورغان سرايلر اوزی بر شهر حكمنده آيرمدر. سرايلرده پادشاهنك اوزندن باشقه (۹) مك قدر كشی طورا ايمش. اوز آلديلرينه آيرم محكمه‌لری‌حاكملری،توره‌لری وپوليسلری هر برسی آيرم ايمش. لكن عجب بوقدرسنك توگل بلكه اوشبو (۹) مك كشينك هر برسی خاتون قز طائفه‌سندن بولوونده‌در. اير ذاتی بو كچكنه‌شهرنك‌قاپقاسندن‌قاراوی‌ده ممنوع وياساقدر. هر بر اش خاتون قز اداره‌سنده‌در. پادشاهنك حدسز حسابسز خاتون قزلری‌ده اوشبو حسابقه داخلدر.

بوتون شهر جنت‌كبی‌باقچه،چاتر وگوزل سرايلردن عبارتدر. مذكور (بانگوك) شهرنك اوتكان يلدن بيرلی ايليكتر يچسكی‌ۋا گونلرده يوری باشلامشدر.

آنگليه‌ده آكرينگتون شهرنده بر آورو قزنك آتاسی غائب بولمش. بو قايغو سببلی قزنك آورووی ينه آرتمش. همان آتاسينی اويلاب‌صاتاشوب‌سويله‌شه‌باشلامش اوله‌رينه ايكی ساعت مقدم: آتامنی اوادرمشلر ايكان گه‌ودەسی صوده فلان كوپر آستنده ديمش‌ده بر آزدن صوك جانينی تسليم‌قيلمش. فی‌الواقع برنيچه كوندن صوكره بيچاره‌نك آتاسی مذكور كوپر آستندن طابلمشدر. بونك كبی غرائبدن بالارواح ايله مناسبت امكانينه ياكه بعض روحلرده كشف وقائع امكانينه استدلال ايدلمكده‌در. اقدام

ياپونيه‌ده كوسی‌وصچان‌نوعينك نسلينی هلاك ومنقرض ايتمك فرضينه توشمشلر. چونكه طاعون ووبا مرضلرينك طارالووينه بوحيوانلر بيك كوب سبب بولمقده ايمشلر. حكومت طرفندن بو جانوارلرنك هر دانه‌سی باشينه (۷) تيين آقچه توله‌نمكده‌در. شول جهتدن بوحيوانلرنی طوتو بعض فقرا اوچون بركسب حكمينه كرمشدر. سوداسی ايله مشهور اوساكا شهرنده‌گنه بريل يارم اچنده (۲) ميليون قدر كوسی وصچان طوتلوب (۱٦۰,۰۰۰) صوم آقچه توله‌نمشدر.

آميريكاده اوهايوشهرنده ميلبورت‌اسملی برموزيكه‌چی هر وقت خاتون قز كيمی كييوب يوريدر بو حالی پوليسه‌گه معلوم بولغاچ ميلبورت حكمگه طارتلمش. محكمه‌ده: «ماری اسملی خاتون هروقت ايرلر كيمی كييوب يورگان آچودن مين خاتونلر كيمی كييوب يوريمن» ديمش. اوينچی مارينی تفتيش قيلمشلر. واقعا اول‌همان ايرلر قيافتنك يوری ايمش. مملكتلرينك نظاملرنده‌قيافت اوزگارتورگه كامل حريت ايكان حاكملر بو خفتلرگه هيچ بر جزا تعيين قيلا آلمامشلر. شويله ايسه‌ده، هر ايكسينه ميدال كبی بررنرسه طاغوب يورورگه لازم ايتمشلر، ميداللرننك برسنه (مين ايرمن) دييوب، ايكنچيسنه (مين خاتونمن) دييوب‌باصلمشدر. حاضرده بو حريفلر هر ايكيسی آلتوندن‌بيك الوغ ميدال‌باصاتوب‌طاغوب يوريلر. بوتون شهر خلقی بونلر اوزغانده‌تماشا قيلوب‌قاراب قالمقده‌در. اوزلری: «باشقه هنر ايله بزگه ميدال بيرو احتماللری يوق ايدی. لباس شهرت ايله ميداللی بولدق» دييوب بيك قوواناالر ايمش.

آفريكانك مشرق طرفنده حاضرده فرانسيه قولنده ماداگاسكار اسملی الوغ بر جزيره باردر. بوجزيره‌ده بر تورلی زور يافراقلی پالمو آغاچی اورمانلری باردر. حاضرده بوآغاچنك يافراغندن بالاوز كبی بر نرسه ياصی‌باشلاغانلر. حقيقی بالاوزدن‌كوب خصوصده آرتق ايمش. اوزی بيك آرزان بولاچقدر.

عجیب خاطر.

(بو تل) اسملی بر آنگلیچانڭ خاطر وقوۀ حافظه‌سی بیك عجیب قوّتلی ایمش. صفر وحسابده خاطری بیك قوّتلی صانالغان (اینودی) اسملی کشینڭ خاطرینه قاراغانده بوتلنڭ خاطری قوّتلیره‌ك ایمش. چونکه اول اوقونو دیگان حالنی هیچ بلمی ایمش. بوتل قوّۀ حافظه‌نی قوّتله‌ندره طورغان منیمونیکه فننی اوقوغان کشی توگلدر. هیچ بر فندن خبری بولماغان عادتی بر اشچی کشیدر. اوّلده هیچ کورمه‌گان بر کتابنی بر قات اوقوب چغو ایله تمام کوڭلینه حفظ قیلوب آلادر. شول ساعت اوّلندن آخرینه قدر کورمیچی اوقوب چغادر. صوڭندن‌ده هیچ اونوتمیدر. حاضرده آنگلیه‌ده وآمیریکاده تیاتر وسیرك کبی تماشا خانه‌لرده نیچه مرتبه تجربه قیلندی. هیچ بر وقتده یاڭلشقانی کورنمیدر. بر گنه قات کورسه‌تو ایله هر نرسه‌نی تکرار قیلوب کورسه‌ته‌در.

بو کسبی ایله بو تل اوزینڭ میینه بیك ضرر ایته ایمش. طبیبلر اگرده بو حالده دوام ایته‌ر ایسه، بیش یلده میی طالوب اوله‌چك دییوب حکم قیلالر. حاضرده اوزی فقط اوتوزنچی یاشنده‌در بوکسبی ایله بوتل آینده آلتی مڭ صوم قدر آقچه حاصل ایته‌در تیز زمان اچنده بیك کوب صوماغه مالك بولاچقدر. لکن بوتل آقچه‌نی صاقلاب طوتا طورغان کشی توگلدر.

اولگاندن صوڭ یاروب میینی قارامق اوچون بوتلنڭ باشی بیك قیمتلی بولاچقدر. ایمدی بیچاره باشینی آمیریکاده بر دوکتورغه (۲۵) مڭ صومغه صاتوب یارتی آقچه‌سینی آلوب بترمشدر. قالغان یارتیسنی خاتوننه وصیت ایتکان ایمش.

طبیبلر گمانی بوینچه بوتلنڭ میی بوکونگه قدر کورلگان ایڭ زور میلردن یارتی قاداق آرتق بولووی فرض قیلنادر. لکن خفتلگینه تدبیرسز قیلنشینه قاراب بعض کشیلر باشنڭ میی هیچ یوقدر دییوب گمان قیلوچیلرده بار ایمش. میینی (۲۵) مڭ صومغه آلغان دوقتورده آلدانمادم میکان دیوب خوفله‌نه ایمش.

بیش یل یراق توگل. قایسی بولسه‌ده ایکی یاقنڭ برسی بولمی قالماس. پ.

عجیب واقعه‌لر.

فرانسیه‌ده پاریژ شهرنده (کونرا) فامیلیالی بر بای کشی کینه‌تدن وفات اولمش. چیتده قرداشلری اولسه‌ده، اوزینڭ بالاچاغاسی یوق ایکان. خاتونی مادام کونرا ایرینڭ وفاتی اوچون بیك محزونه اولماسه‌ده، وفاتینه قدر مالینی وصیت ایتدرمه‌دیکی اوچون بیك قایغرمش. اویلی طورغاچ بونڭ اوچون بر حیله خاطرینه کیلمش کورشیلرنده موسیو کونراغه اوخشاشلیراق بر طولچوکچی بار ایکان بو خصوصده آڭا مراجعت قیلمش: «افندم مینم ایرم بوکون ایرته برله کینه‌تدن وفات بولدی. حاضر آنی هیچ کم بلمیدر. زینهار سین آنڭ اورنینه کروب آورغان بولوب یات. مین ناتاریوس وشاهدلر کیتریم، شاهدلر آلدنده سین ناتاریوسقه مینم ایرم بولغان بولوب مالکنڭ اقل یارتیسنی خاتونڭغه یعنی میڭا وصیت ئه‌یتکان بولوب یازدرورسڭ. بو خدمتڭ اوچون مین سینی کوب آقچه ایله راضی قیلورمن» دیمش.

طولچوکچی قبول ایتمش. ناتاریوس وخاتوننڭ دوستلرندن بر ایکی شاهدده کیلمش. طولچوکچی افندی حالدن طایوب آوروب توشه‌کده یاتمقده وموسیو کونرا ایسه، ایکنچی بولمه‌ده یاشرلمش ایدی.

طولچوکچی ناتاریوسقه: (مینم باشقه یاقن وارثم یوقدر. بناءً علیه مالمنڭ یارتیسنی خاتونیمه وصیت قیلامن) دیمش ناتاریوس: «مالکنڭ قالغان یارتیسی حقنده نی تدبیر قیلاچقسڭ؟» دیمش. طولچوکچی: «قالغان یارتیسنی کورشمده‌گی فلان وفلان اسملی طولچوکچی‌گه وصیت قیلامن. بیچاره فقیر کشیدر. کوب خصوصلرده خیرخواهلغینی وخدمتینی کوردم.» دیمش.

اول آراده خاتون ایله شاهدلر بر برسینه قاراشمشلر. یوق بز بوڭا راضی توگل دیمشلر. یالغان کونراده بیك کباری طاوش ایله: «مینم مالمده سزنڭ اشڭز یوق» دیمش. شول روشچه خاتون نی قیلورغه‌ده بلمه‌مش. بو اش حاضرده حقیقی وارثلر طرفندن حکمگه طارتلمشدر.

(اقدام)

شفالی گول

طورغای اوبلوستنده کوستانای شهرندن (۴۵) چاقرم قدر چیتده قرغز آراسنده بر کول اوتکان یلدن بیرلی شفالی کول دییوب شهرت طابمش. حاضرده اطرافدن بیك کوب آورولر کیلوب دوالانا باشلامشلر. احتمال معدنی بر کول بولسه، عجب توگل. معدنی چیشمه‌لر وپچراقلر تورلی بیرلرده باردر.

بو کولنڭ شفالی بولووی بر کتوچی بالانڭ آیاقلری توزه‌لودن ظاهر بولمش. نیچه وقتلردن بیرلی بوتلرینه قدر جراحتله‌نوب آیاغی آزغان بر بالا بوتلری آلناچق بر نیچه قوینی مذکور کولگه کرتوب یومش ایکان، ایرته گوسنده آیاقلرنده‌غی جراحتلری کیبوب توزه‌له باشلامشلر. بو کولنڭ صووینی بر صاوتقه آلنوب قویلدقده اوستینه صاری توسلی کوکرد کبی بر ذات اوطورادر. بو صوده بر آز اسهال قوّتی‌ده باردر. اربابی طرفندن تفتیش قیلنسه، گوزل اولور ایدی. کم بیلسون، بلکه بیك فائده‌لی بر معدن قاتشقان صودر. حاضرده بو صو حقنده قازاق آراسنده مبالغه‌لی تورلی روایتلرده طارالا باشلاغان ایمش.

جریده‌لردن.

ترك گازیته‌سنده بر ترك یاوروپا اهالیسنڭ دنیاده راحت وسعادت اچنده اولوب دیار وممالك اسلامیه برباد بر حالده بولووندن شکایت قیلوب اوشبو مصراعی یازییور:

طولاشدم ملك اسلامی بوتون ویرانه‌لر کوردم
دیار کفری گزدم: خانه‌لر، کاشانه‌لر کوردم.

صوڭره دییور:

مغرب اهلی همان ترقی یولنده
مشرق اهلی دائما تدنی یولنده

بولونڭ سببی بیك قسقادر: „آنلر بله‌لر، بز بلمیمز» قرآنده‌ایسه: «هل یستوی الذین یعلمون والذین هم لایعلمون» یعنی: «بلگانلر بلمه‌گانلر ایله بر تیگز بولورلرمی صوڭ ؟» دیلمشدر.

علملکنڭ فائده‌سینه ایناناماغان کیمسه، قرآن آیتینه‌ده اشاناماغان حکمنده بولادر.

کوڭللی کسب.

مینم طرفمدن آگینت ووکیل بولوب کسب وحرکت قیلغان کشی آینده ایکی یوز صوم آقچه حاصل ایتمك ممکندر. صوراغان کشیگه فهرست کاغدی آقچه‌سز یوللانور.

آدرس:
Фабрика КРАСНОПОЛЬ, г. Ровно, Волын. г.

Лито-Типографія И. Н. Харитонова. Казань, Пассажъ. Редакторъ-издатель Ахмед-Гадій Низамовичъ Максудовъ.